

HF DNA

Indhold

Hf -uddannelsen vi måtte opfinde, hvis ikke den fandtes	4
Hf i uddannelsessystemet.....	7
Almendannelse i hf	8
En uddannelse til en uforudsigelig fremtid	10
Hf: basale karakteristika.....	16

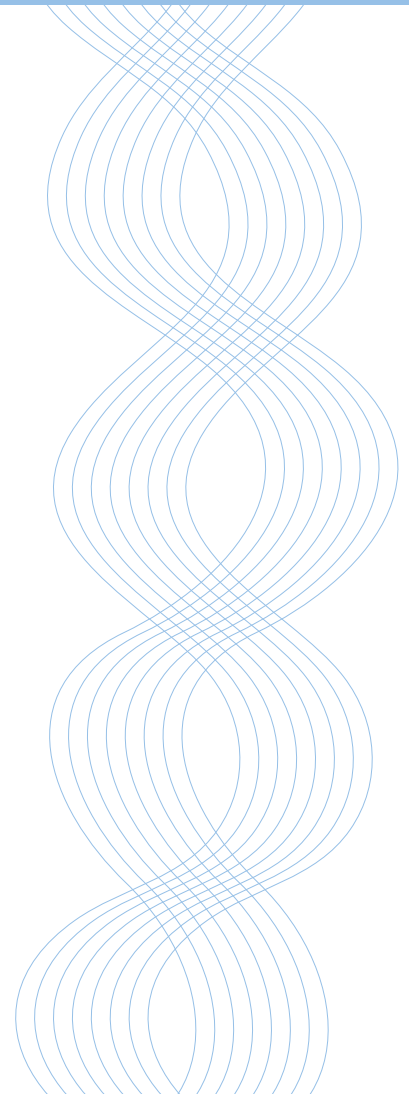
Forord

I en tid med øget fokus på ungdomsuddannelserne er det afgørende, at gymnasiet og hf's særlige kendetegn står skarpt og tydeligt. Diskussionerne om uddannelsernes egenart er ikke mindst opstået i forbindelse med de mange diskussioner om elevstrømme til det almene gymnasium og i de mange debatter om, hvor de unge skal gå. Love og formålsparagraffer gør det ikke alene. Der er behov for samling om alt det, der er vores ståsted - en DNA beskrivelse - der kan bruges som udgangspunkt for diskussioner internt og eksternt.

Vi har altid haft en opgave i både at danne og uddanne unge, men almindannelsens rolle er til stighed til debat. Til brug for de debatter, der hele tiden opstår om uddannelserne, om deres særkende og i de kommende diskussioner om institutionsstruktur og samarbejdsmuligheder har Rektorforeningen derfor udarbejdet to pjecer - en rød pjece om stx's DNA og en blå om hf's DNA - for hermed at tydeliggøre det ståsted, som diskussionerne om mulige fremtidsscenerier må tage udgangspunkt i.

God læse- og debatlyst!

Anne-Birgitte Rasmussen
formand

Hf -uddannelsen vi måtte opfinde, hvis ikke den fandtes

Hf er i dag den uddannelse, der rummer den suverænt største andel af mønsterbrydere blandt de gymnasiale ungdomsuddannelser. Man kunne tilføje, at hf fortsat er den uddannelse, der suverænt bedst lever op til det formål, som hf havde, da uddannelsen blev sat i søen for snart 50 år siden.

Uddannelsen blev skabt for undgå de blindgyder, som særlige forberedelsesforløb til læreruddannelsen og andre uddannelser skabte for ansøgere, der ikke havde en adgangsgivende eksamen. Loven om hf blev vedtaget og sat i kraft i 1967. I betænkningen hedder det:

"Hf karakteriseres af, at selve eksamenen ikke blot er tilgængelig for unge, der kommer direkte fra skolen, men for alle, der har skaffet sig de nødvendige kvalifikationer. Hf - eksamen skal i særlig høj grad sigte på at godtgøre studieegnethed, altså ikke blot et kundskabsgrundlag, men også modenhed og hensigtsmæssige studiemetoder... Undervisningen skal tilrettelægges med sigte mod studieegnethed, der skal godtgøres ved eksamen, og skal give et kundskabsmæssigt grundlag for videregående uddannelse."

Hf bød fra starten på mange nye pædagogiske metoder og indholdsmæssig nytænkning i forhold de andre ungdomsuddannelser. Indhold og struktur skulle sikre valgfrihed blandt fagrækkens fag, og kurserne, som eleverne blev kaldt, skulle have medbestemmelse, og der skulle gives plads for en større modenhed og selvstændighed gennem emneorienteret undervisning og medindflydelse på stofvalg. Der skulle ingen karakterer være for at skabe større åbenhed mellem lærere og elever i den daglige undervisning, og for at den enkelte kursist skulle kunne arbejde i sit eget tempo, uden at det skulle kunne give konsekvenser ved den afsluttende vurdering. Det lærte skulle alene vurderes ved eksamensbordet

uden skelen til den forudgående studieindsats, og der skulle også være mulighed for at aflægge eksamen helt uden at have deltaget i undervisningen, altså som selvstuderende. Nyt var også, at der blev indført forberedelsestid for ulæste tekster og for, at selvstændighed og beherskelse af arbejdsmetoder kunne indgå i bedømmelsen.

Hf har imidlertid gennem alle årene været under konstant beskydning. Rummeligheden var for stor, hed det sig, studiekompetencen for snæver, og uddannelsen burde derfor kun have begrænset studiekompetence. Alligevel ender alle beskydningerne kun med endnu større opbakning. I 1987 fx hedder det i en ellers kritisk rapport om hf:

"... at hf også i dag er et værdifuldt tilbud til unge og voksne. Hf kan ikke længere tænkes bort fra det samlede uddannelsesbillede, bl.a. fordi hf-uddannelsen tiltrækker grupper af uddannelsessøgende, der synes at denne uddannelse i særlig grad tilgodeser deres behov. Det gælder ikke mindst unge fra læsefremmede miljøer, unge der ønsker at skifte uddannelse..."

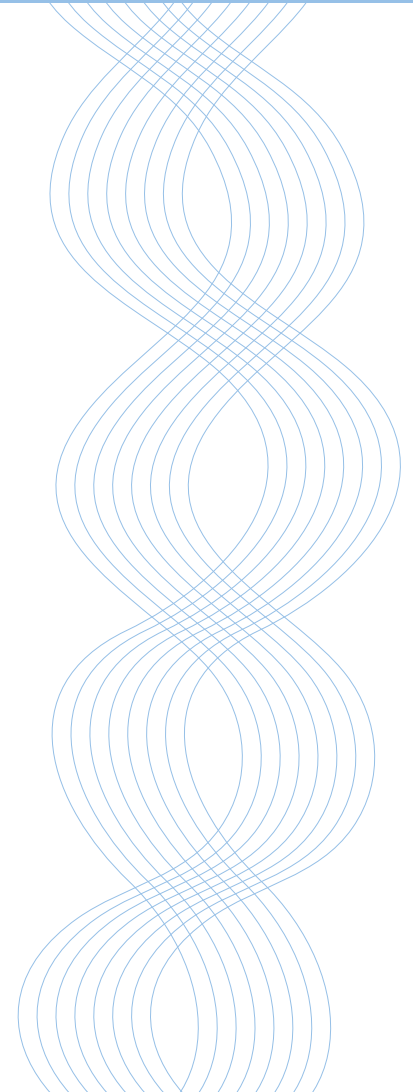
Beskydningen fortsatte alligevel, og allerede året efter nedsatte ministeren et nyt hf udvalg, "Højlund udvalget". Udvalget var på den ene side skeptisk over for hf's betydning på lidt længere sigt frem mod år 2000, men foreslog her og nu kun, at skellet mellem 2-årige kurser og enkeltfagskurserne blev fjernet, således at VUC'erne fra 1991 også kunne tilbyde en fuld hf-enkeltfagseksamen på to år.

Ved gymnasireformen i 2005 blev hf igen revurderet i forhold til faglige krav og studiekompetence. Reformen fastholdt den fulde studiekompetence, men matematik, dansk og engelsk fik niveau og timetal forøget, og samspillet mellem fagene blev udbygget gennem faggrupper og mere varierende arbejdsformer.

**Hf er den uddannelse,
der rummer den
suverænt største andel
af mønsterbrydere
blandt de gymnasiale
ungdomsuddannelser**

Hf har gennem alle årene således udvist en enestående mobil karakterfasthed gennem alle reformer og alle beskydninger. Den var og er uddannelsen med den største sociale mobilitet, uddannelsen, hvor utallige unge har fået repareret deres selvtillid, hvor de har fundet vej til de faglige sejre, der pludselig har givet dem mod på en ny livsbane. Dertil kommer, at uddannelsen i sin bredde rummer et fællesskab mellem målbevidste og fagligt stærke elever, der vil hurtigt igennem på 2 år, og udfordrede unge, der prøver at finde en ny vej og skabe sig en ny chance. Som tidligere undervisningsminister Bertel Haarder har formuleret det:” Hvis ikke hf fandtes, måtte vi straks oprette noget lignende.”

Hf i uddannelsessystemet

Det danske uddannelseslandskab undergår store og omfattende ændringer i disse år. Hvilken rolle hf kommer til at spille i fremtiden, og hvilke rammer og vilkår det får, det ved vi ikke. Men vi ved meget om, hvad det almene hf giver sine elever i dag. Det ved vi både fra det, der fremgår af love, bekendtgørelser og vejledninger, men vi ved det ikke mindst fra det, der ligger som en slags uddannelsens egenart bag de skrevne bestemmelser. Det er først og fremmest det sidste – hvad der ligger som egenart bag de skrevne bestemmelser – som nærværende pjece forsøger at indkredse. Formålet med pjecen er således først at indkredse det sæt af kerneværdier, som hf giver videre til eleverne, men hensigten er også at give myndigheder og beslutningstagere mulighed for at besinde sig på disse kerneværdier i de forandringsprocesser, som er sat på dagsordenen, og hvor hf som vanligt er i skudlinjen.

Alle de gymnasiale ungdomsuddannelser har fælles formålsformuleringer og dermed et fælles værdisæt om:

- Forberedelse til videregående uddannelser
- Dannelsesperspektiv i forhold til udvikling af personlig myndighed
- Forberedelse af eleverne til medbestemmelse, ansvar og pligter
- Globalisering, innovation og digital dannelse

Det fælles værdisæt tager dog farve af hver uddannelses særlige værdisæt, fag, organisationsform og tilrettelæggelse.

Hf-uddannelsen har i hele sin levetid, som vi har set, haft en forunderlig evne til at tilpasse sig de til enhver tid aktuelle politiske problemer. Mange forsøg har været gjort på at begrænse studiekompetencen, men hf er altid i stedet kommet ud med ændringer eller tilføjelser, som har gjort uddannelsen endnu mere fleksibel i forhold til de problemer, man her og nu har villet løse.

Hf rummer en bred elevsammensætning. Her går ressourcestærke og målrettede unge sammen med unge, som er frafaldne, omgængere eller tvivlere. Hf formår i eminent grad at opfange unge fra miljøer, hvor uddannelse ikke er almindeligt, men også til at fastholde de unge, hvor sociale, personlige eller familiemæssige problemer presser dem ud, hvor det er svært at følge med i en uddannelse. Og falder de ud alligevel, er det også til hf, de vender tilbage.

Almendannelse i hf

Hver af de gymnasiale ungdomsuddannelser har ud over den fælles formålsformulering også deres egen særlige. Hf's lyder:

§ 3: "Det 2-årige hf gennemføres med vægt på såvel det teoretiske som det anvendelsesorienterede. Uddannelsen skal udvikle kursisternes evne til faglig fordybelse og deres forståelse af sammenhæng mellem fagene samt fremme den enkelte kursists ansvarlighed for egne og fælles resultater. Kursisterne skal opnå analytiske og kritiske færdigheder samt opnå indsigt i naturvidenskabelige, samfundsvidenskabelige og humanistiske sammenhænge. De skal tillige udvikle deres sproglige kompetencer."

I hf fokuseres på at udvikle elevernes evne til faglig fordybelse og indsigt i humaniora, naturvidenskab og samfundsvidenskab, men også på at udvikle den enkeltes ansvarlighed over for egne og fælles resultater. I det følgende vil oplægget søge at bestemme de kerneværdier eller den DNA, der ligger bag disse kortfattede formuleringer.

Hf er om nogen uddannelse et mødested for alle grupper i samfundet, et åbent område fagligt og socialt, et bevis på, at samfundet i stedse større grad har behov for mange veluddannede unge, også fra de sociale grupper, for hvem uddannelse ikke er en selvfølgelighed. Hf er skabt som et modbillede til det elitære uddannelsesbillede, der prægede samfundet for 50 år siden, da hf så dagens lys. Og den er fortsat et modbillede, som drager mange både unge og ældre, der vil noget andet end det, uddannelsessystemet ellers tilbyder dem.

Hf's rummelighed, aldersprofil, samtalekultur og anvendelsesorientering tiltrækker de mange unge og unge ældre, der vil noget andet end de andre gymnasiale ungdomsuddannelser, unge der har frafald bag sig og unge, der har haft dårlige oplevelser med skolen og andre autoriteter, men også de mange, der allerede er udrustet med diagnoser, unge, der har ondt i livet og familierelationerne, unge der har behov for at finde vejen til livsduelighed og livsmod gennem en samtale om fag og faglighed i øjenhøjde med dem selv.

Hf møder de unge, hvor de er, og giver dem en "second chance". Og hf's fagrække og projekter tilbyder de unge en arbejds- og organisationsform, som skaber gode muligheder for både de stærke og de svage og giver dem det fællesskab, som de unge har savnet andre steder.

Hf er om nogen uddannelse et mødested for alle grupper i samfundet, et åbent område fagligt og socialt.

En uddannelse til en uforudsigelig fremtid

Hf forbereder eleverne på en fremtid, hvor man skal videreuddanne sig og forfølge de drømme om et godt liv, som både de unge og samfundet skal leve af i fremtiden.

Spørgsmålet er bare, hvordan den fremtid så bliver? Ingen aner med sikkerhed, hvordan verden ser ud om bare 20 år. Hvordan formidler og tilegner vi os viden til den tid? Kort sagt: Vi må forberede os på en uforudsigelig fremtid, som både er spændende og udfordrende. Det er den opgave, hf skal bidrage med at løfte, uafhængigt af, hvad de unges planer er eller bliver efter eksamen.

Fagene på hf, organisationsformen, projekterne, faggrupperne og de faglige toninger er velegnede rammer til at frisætte elevernes evner til at bearbejde normer, regler og værdier, så hf-studerende udvikler sociale evner og personlige egenskaber, der giver dem mod på livet, frihed til at handle og selvtillid til at tage ansvar for sig selv i uddannelse og samfund.

Hf vælges i dag af 8-9 % af en årgang. Nogle kommer i direkte forlængelse af 10. klasse, men op imod halvdelen kommer med brudte uddannelsesforløb bag sig. Mange vælger hf, fordi de tiltrækkes af en anden evalueringskultur, af et mere åbent socialt samspil end i andre gymnasiale ungdomsuddannelser, eller fordi de endnu ikke har besluttet sig for et erhvervsvalg efterfølgende. Fælles for mange er, at de på det personlige plan har dårlige erfaringer med deres hidtidige skoleforløb og mangler tillid til egne evner og til skolesystemet.

Dynamisk og åben læringskultur

Hf-kulturen er præget af en stor rummelighed og bredde. Unge direkte fra folkeskolen mødes med andre unge, der kommer med livs- og skoleerfaringer. Klassefællesskabet har derfor en stor diversitet både kulturelt, socialt, fagligt og med hensyn til erfaringer, holdninger og erhverv. Den diversitet sætter en fri dagsorden for dialog, lærings- og samtalekultur og understøttes af hf's særlige evalueringskultur, hvor kun eksamen sætter dagsordenen for bedømmelsen af eleven fagligt.

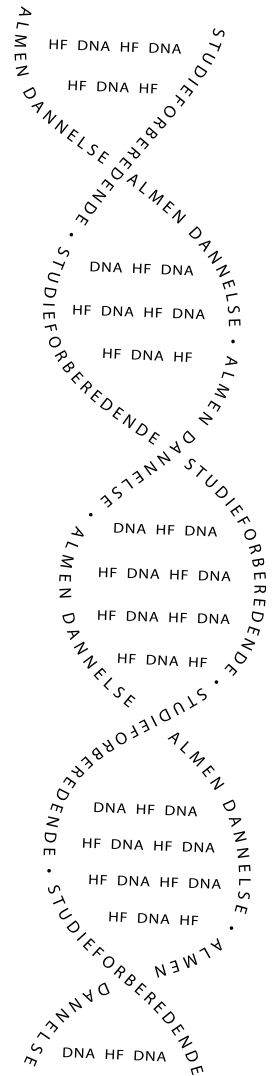
Dialogen mellem lærere og elever er en fri dialog i øjenhøjde uden magtdistance. Elevens faglighed og viden spiller en anden rolle i samtalen og læringen end i andre ungdomsuddannelser.

Klassesamtalen og fællesskabet spiller i et karakterfrit system en stor rolle for læring og for udvikling af tillid, selvtillid og gensidig læring og støtte. Hf udvikler på den måde bedre end andre uddannelser en gensidig forståelse for stærke og svage sider og en elevfaglig støtte, som fremmer social forståelse og mobilitet. Men det fordrer også en anden tilgang til læring og faglighed fra lærerens side, en tilgang med klare faglige sigtelinjer og respekt for elevernes egne erfaringer og arbejdstempo.

Dannelse og faglighed i virkeligheden

Eleverne tilbringer 2 afgørende år i deres liv på hf, spændende år, hvor den unge udvikler sig til både at blive en fremtidig studerende på en videregående uddannelse eller til at klare sig i voksenlivet og arbejdslivet.

Hf sætter en faglig udviklingsramme for den unge inden for alle områder af den unges liv, både det kropslige, det sproglige/fortolkningsmæssige, det naturvidenskabelige, og det samfundsmæssige, overalt med et anvendelsesperspektiv for læring og samtale, der gør fagene til både et videns- og færdighedsanliggende, men også til et personligt, eksistentielt anliggende, et livsgrundlag, der kan være med at skabe den selvtillid og tro på egne evner, der sætter den unge i stand til at vælge livsbane efterfølgende.

Anvendelsesperspektivet og viden i praksis udvikles i et tæt sammenspil med elevernes erfaringer og med en diversitet i klassen, der åbner for mange vinkler og tilgange til fag og læring. Ikke mindst på det felt har hf været en bølgebryder for mange nye pædagogiske og didaktiske tilgange som studiemetodik, lektie- og studieværksted, nye elevarbejdsformer og elevvejledning. Og er det fortsat gennem udvikling af tutorsamtaler, projektarbejder, faggrupper og nye eksamensformer. Hf's særlige læringsmiljø gør hf til et oplagt sted at videreudvikle læringen gennem åbne forsøg, der endnu mere åbner for nye veje for sammenhæng mellem faglig læring og eksamen og langt mere omfattende projektarbejder, der kan udnytte hf's særlige organisationsform bedre.

Den faglige platform, koblet til praksis og elevernes forudsætninger, medvirker til at gøre hferne velkvalificerede til mange erhverv, til iværksætteri og til videreuddannelser. De nuværende veje kan også kobles til nye muligheder for et tæt samspil mellem erhvervsuddannelserne og hf, som mange hfer er opsat på efter deres eksamen.

Fremtidsperspektiver og fokus på nye muligheder

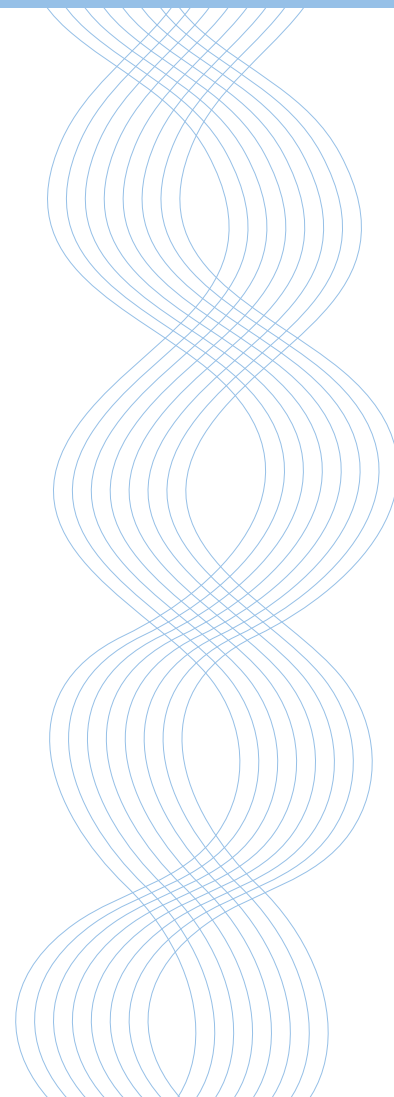
Nogle fag og faggrupper er særligt kendetegnende for hf. Det gælder eksempelvis kultur- og samfundsfagsgruppen (KS). På hf er Danmarks- og verdenshistorien et selvstændigt fag, men den historiske og fortolkningsmæssige dimension indgår også i de andre fag i KS. Derigennem lærer eleverne i fagene og i dialogen meget om menneskets muligheder for at handle, ændre, tilpasse, lave om, og de lærer, at historie ikke er en given størrelse, og at vi ikke behøver at gentage fortidens fejltagelser. Det historiske og fortolkningsmæssige perspektiv sætter fokus på fremtidens muligheder. Fagene og det særlige læringsrum, som eleverne befinder sig i, bidrager også til, at de unge lærer at tænke ud over de rammer, de ellers er sat i, lærer at se problemstillingerne fra andre vinkler, se dem på nye måder og indse værdien af at opdage nye veje. Disse fremtidsperspektiver er af afgørende betydning for at finde nye veje og spor i den virkelighed, fagene og deres erfaringer skal bruges til og i.

Faglig synergi og anvendt kreativitet

Hf har fokus på innovative og kreative måder at bringe fagene sammen på for at opnå ny viden og for at fange de måder, fagene bringes i spil i erhverv og samfund. Den naturvidenskabelige faggruppe sætter en naturvidenskabelig ramme om uddannelsen, som kan inddrages og bruges i praktik og møder med erhvervsliv og dermed suge næring af de erfaringer, eleverne vender tilbage med.

Hf sigter mod en anvendelsesorientering på måder, som adskiller sig fra andre ungdomsuddannelser. Faggrupperne og fagene sigter alle mod at inddrage elevernes erfaringer og holdninger i mødet med fagene og i møder med omverdenen i sammenhænge, hvor fagenes bidrag til at løse problemer er tydelige. Elevernes møde med fagene i virkeligheden og med fagenes gensidige synergimuligheder udvikler deres faglige fordybelse og lærer dem at anvende emner og stof fra mange synsvinkler og lærer dem alternative måder at gribe fagene an på. Kreative og innovative vinkler bliver ikke forbeholdt de kreative fag.

Anvendelsen af fagene og faggrupperne bidrager således til at skabe et helt særligt læringsrum i hf for elever, der netop har brug for nye veje til faglig fordybelse og faglig indsigt.

Tro på egne muligheder, livsduelighed.

Elevernes møde med fagene finder ikke kun sted i undervisningen. Den faglige samtale og dialog i det sociale rum finder sted mange forskellige steder i fællestimer, frivillig undervisning, i praktik, på besøg i institutioner, på studierejser, i frivillige og kulturelle arrangementer. Eleverne får på de måder mulighed for at afprøve sig selv og deres færdigheder i sammenhænge, hvor selvtillid og tro på egne evner til argumentation og i debat langsomt kan opbygges. Mulighederne for at realisere sig selv finder ikke kun sted i klasserummet, men fuldt så meget i det sociale fællesskab, i læringsrummet og i træningsrummet i de mange aktiviteter, som skolen indbyder til.

Hertil kommer også udarbejdelse af projekter, skriftlige opgaver, evalueringer og anden faglig træning, der fører frem til eksamen. Nye former for formativ evaluering, karakterer og test skal med stor omhu stræbe efter at bevare og udvikle den særlige hf-kultur, der er omkring det frie træningsrum.

Dialogen, samtalen, forståelsen af de sociale og faglige forskeligheder giver eleverne mulighed for også at se sig selv som deltagere i et mangfoldigt, demokratisk samfundsliv og giver dem tro på egne muligheder i videregående uddannelser og som aktører i deres eget liv og i erhvervslivet.

Hf i fremtiden

Hf er i dag en unik, selvstændig uddannelse med en fast struktur og kerne, der fleksibelt kan tilpasses de enkelte elevers behov. Lige siden sin oprettelse har hf været et helt centralt omdrejningspunkt for uddannelsen af elever, som ikke har fundet sig tilrette i andre uddannelser, eller elever for hvem al skolegang har været forbundet med nederlag. Eller for elever, der blot vil noget andet og som først og fremmest vil hf, fordi det er en 2-årig uddannelse med et andet dannelsesfokus end de andre gymnasiale uddannelser.

Søgetallet til hf dokumenterer, at der i dag mere end nogensinde er behov for en sådan uddannelse. De unge ser på sig selv med andre briller i løbet af uddannelsen, og alle ser de også med andre briller på samfundet og egne muligheder fremover, når de har afsluttet hf.

Det er derfor vi måtte opfinde uddannelsen, hvis den ikke fandtes. Og skal hf indgå i de politiske forhandlinger skal det kun, være for at understrege hf's fleksible og åbne rammer endnu mere.

Hf er i dag en unik, selvstændig uddannelse med en fast struktur og kerne, der fleksibelt kan tilpasses de enkelte elevers behov.

Hf: basale karakteristika

Formål

Studieforberedende eksamen efter forløb på 2 år med generel studiekompetence, men især med sigte på erhverv og korte og mellemlange videregående uddannelser.

Fagkreds

En omfattende fagkreds inden for natur, kultur og samfund, fordelt på fællesfag og valgfag. Fagene ligger inden for fire hovedområder, som alle elever møder, og som de kan tone deres eksamen indenfor: Det humanistisk-sproglige, det naturvidenskabelige, det samfundsfaglige og det musisk-kreative hovedområde. Bred faglighed: Mindst et fag på A-niveau, 4 fag på B-niveau og 8 fag på C-niveau.

Anvendelsesorienteret faglighed.

Profilmag: Idræt, praktisk-musiske fag, naturvidenskabelig faggruppe (biologi, kemi, geografi), kultur- og samfundsfaggruppen (historie, samfundsfag, religion).

Dannelse

Almen dannelse inden for kultur, natur og samfund.

Fokus på fremtiden og det fremtidsrettede i et historisk og alment perspektiv.

Tæt på den videnskabelige og samfundsmæssige virkelighed.

Faglig, social og kulturel bredde.

Undervisning

Anvendelsesorientering. Tæt på den samfunds- og erhvervsmæssige virkelighed.

Refleksions- og dialogbaseret.

Stor deltager-indflydelse på uddannelsens indhold, form og rammer.

Kursistdifferentieret.

Indre sammenhæng mellem det studieforberedende og almendannende.

Lærerkrafter

Universitetsuddannede undervisere på kandidatniveau.
Homogen lærerkultur.

Organisationskultur

Kernen i hf's organisationskultur er de meget tætte relationer mellem skolens hovedaktører (lærere, elever, ledere) og de opgaver, hovedaktørerne har (undervisning, læring, ledelse).
Tætte relationer mellem studieforberedelse og almindannelse.
Fælles rum for dialog og refleksion.

Institution

Autonom skoleenhed.
Tæt-på ledelse.
Kort magtdistance.
Nærmeste chef: skoleleder.

Evaluering

Mundtlige og skriftlige prøver.
Eksamen i alle fag.
Vejledning og evaluering i "øjnehøjde". Karakterer efter resultater, ikke efter indsats.
Flerfaglige eksaminer.
Større skriftlig opgave.
Eksamensprojekter.
Tutorsamtaler.

Publiceret af:
Gymnasieskolernes Rektorforening
Ny Vestergade 13
1471 København K

Publikationen er digitalt tilgængelig via:
www.rektorforeningen.dk

Denne publikation er skrevet af
Gymnasieskolernes Rektorforening

November 2014

